

Naslov:

TILKA

Avtor: Simon Jenko

Obdobje: Med romantiko in realizmom

Pomen:

Jenkova proza je nastala v času, ko smo imeli Slovenci šele nekaj Trdinovih poskusov ustvariti prozo na podlagi ljudskega slovstva in Levstikovo umetno pripovedko Martin Krpan. Vpliva na realize Jurčičevih in Kersnikovih značajskih orisov. Morebitni vzor Jenku za značajski oris takšnega antijunaka je bila Gogoljeva povest Plašč.

Avtorji so tovrstne pripovedi v Jenkovem času poimenovali z oznako obraz ali slika. Ker je v središču pripovedi značajski oris glavnega lika, jo imenujemo značajevka, po motivih in likih je vaška zgodba, po obliki pa anekdota, ki se že bliža noveli.

Povzetek celotnega besedila:

To je kratka pripoved o čudaškem, duševno omejenem kmečkem fantu Tilki in njegovi ponesrečeni snubitvi. V uvodu pokaže Tilkov značaj in njegov odnos do okolja, staršev in doma. Sveta, v katerem se zgodba razvija, Jenko moralno ali socialno ne označi. Sledi podroben opis fantove poti v sosedno vas, kjer naj bi zasnil že postarano nevesto. Poudarek opisa ni na zunanosti, ampak na fantovih mislih in čustvih, ki se stopnjujejo do sramotnega bega pred rogajočo se nevesto. Osnova zgodbe ni opis stvarnega sveta, ampak junakove duševnosti, prevladuje torej psihološki realizem, ki pa je še romantično obarvan, saj gre za duševnost posebneža, ki ni v ničemer tipičen za okolje.

Odlomek:

Tilka je bil že petindvajset let star; pa teh petindvajset let se še nikoli ni prigodilo, da bi bil tako slabo spal kot nocoj. Saj pa tudi nikoli ni imel storiti tako važne stopinje kakor dan prihodnji. Ko je bil dopolnil devetnajsto leto in je dobil povabilo, naj bi se pomujal v Ljubljano, da bodo videli, ali je ustvarjen za junaka ali ne; takrat se je sicer tresel, vendar skrbni oče so ga kmalu potolažili, ker so mu dokazali, da zdaj je prišel čas, hvaliti Boga, da mu je dal malo nenavadne noge, take namreč, ki so se pri kolenih malo kresale, in so potem, to zmoto poravnati, pri stopalih nekoliko bolj narazen hodile, kakor pa imajo pri nas drugih Adamovih sinovih navado. S tem hvale vrednim dokazom se je Tilka dal potolažiti, zmolil je tedaj dva očenaša več kot po navadi, da bi nebesa zahvalil za to neprecenljivo lastnost svojih nog, in potem mirno zaspi v sladkem upu, da bo se dalje pasel rdečko svojega očeta. Ta nada ga ni goljufala. Obvarovale so namreč noge tudi druge ude, da jim ni bilo treba nositi cesarske suknje, ampak da so ostali v domači hiši pri navadnem življenju, od katerega se kdaj ločiti se Tilki se sanjalo nikoli ni; pa nemila usoda in njegov oče sta drugače sklenila.

Večerja je bila končana. Tilka se enkrat prebrska oblice po peharju, da bi se prepričal, ali se ni morebiti kak krompir med njimi skril. K sreči ni bil nobeden tako nesrečne, ker grozno bi se bil Tilka nad njim maščeval; jaz mislim, v svoji jezi bi ga bil kar pojedel. Mati tedaj pospravijo raz mizo, oče pa prižgejo pipo, z belimi koščicami kovano in s ponosnim turnčkom pokrito, potegnejo dva siva oblaka iz nje, si odkašljajo in spregovore: "Tilka, jaz moram nocoj o važni reči s tabo govoriti."

Simon Jenko

(1835—1869)

ŽIVLJENJE

Simon Jenko se je rodil leta 1835 v Podreči pri Mavčičah. Študiral je jezikoslovje, zgodovino in pravo, vendar zaradi revščine študija ni dokončal. Bil je slovenski pisatelj in pesnik, ki se ga je prijel vzdevek pesnik Sorškega polja. Jenko je umrl leta 1869 v Kranju in je pokopan nedaleč stran od Prešerna v Prešernovem gaju v Kranju.

DELO

Pesniške zbirke:

1865 - Pesmi

1860 - 1862 — Obrazi in Obujenke

Pripovedna dela (povesti):

1858 - Spomini,

- Tilka,

- Jeprški učitelj.